

УДК 347.91

МАСОВІ (ГРУПОВІ) ТА ПОХІДНІ ПОЗОВИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Постановка проблеми. Положення людини в сім'ї, суспільстві, державі, забезпечення і захист її особистої свободи, прав та інтересів завжди перебувало в центрі уваги наукової думки, якої б стадії суспільного розвитку це не стосувалось. Саме тому ми говоримо про те, що історія людства – це історія взаємовідносин людей між собою, суспільством і державою. При цьому такі взаємовідносини не завжди були мирними, оскільки в них постійно виникали і виникають різні за своїм змістом, часом і об'ємом конфлікти. Історія свідчить, що склад сторін у таких конфліктах, як правило, формувався на основі персоніфікованих звернень людей із позовом до суду, оскільки доктрина судового захисту ще з часів римського права передбачала лише персоніфікований захист прав та інтересів особи. По справедливості треба зазначити, що римське право знало і інститут колективного захисту суспільних інтересів у сфері невизначеного кола осіб.

Після розпаду Римської імперії про можливість захисту суспільного інтересу в суді, суб'єктом якого було невизначене коло осіб, було забуто, і лише в кінці XVI – на початку XVII ст. англійські юристи звернули увагу на те, що суспільний інтерес, як і приватний інтерес фізичної особи, також потребує свого правового захисту. Формою такого захисту стали групові позови (group action). Суть такої форми захисту полягала в тому, що будь-яка особа, яка бачила, що в той чи інший спосіб порушуються права громади, мала змогу в суді захистити її колективне право без участі в судовому процесі всіх її членів.

З цього часу концепція масового (групового) позову стає перспективною формою судового захисту прав та інтересів значної кількості неперсоніфікованих осіб.

Нині наша держава як демократична країна намагається провести реформування всіх сфер суспільного життя, закладаючи основи громадянського суспільства, і саме на цьому фоні виникає об'єктивна необхідність у забезпеченні оперативного, одночасного та ефективного судового захисту прав, свобод та інтересів необмеженої кількості людей чи окремих, не персоніфікованих їх груп, які об'єднані єдиним інтересом, націленим як у бік блага кожного з них, так і в бік блага суспільства загалом. Разом із тим нині у нас немає ані фундаментальних наукових досліджень у сфері масових (групових) позовів, ні законодавства, яке б регулювало ці доволі складні правовідносини. Водночас ми щодня спостерігаємо за масовими виступами як організованого, так і

стихійного характеру людей проти явних або завуальованих порушень прав всіх і кожного як із боку приватних, так і з боку державних структур. Такі виступи, мітинги, забастовки, протести тощо, мають єдину предметну спрямованість, зумовлену великою кількістю одночасно зацікавлених, але статутно не об'єднаних та не персоніфікованих фізичних осіб, які за рахунок громадського «тиску» намагаються відстояти як своє, так і колективне право від його порушень. При цьому відстояти своє право вдається не завжди, а звернутися до суду і захистити своє право з огляду на силу держави за відсутності законодавства, люди не можуть. У свою чергу, правосуддя зіштовхнулося з тим, що забезпечити реальний, ефективний та оперативний судовий захист суспільних інтересів, де суб'єктами є необмежене коло фізичних осіб у класичний спосіб процесуальної співучасті, чи об'єднання судових справ, стає просто неможливим. Таким чином в Україні спостерігається правовий колапс в сфері масового позову як процесуальної форми судового захисту необмеженої кількості осіб. І хоча дана концепція, і не має нормативного закріплення в цивільному чи адміністративному процесуальному праві, але ця обставина не є перешкодою для теоретичного її дослідження.

Ступінь наукової розробки проблеми. Звісно, що положення людини чи групи людей у суспільстві та державі, з точки зору їх судового захисту від різного роду порушень, має безумовне правове визначення, оскільки Конституція України зазначає, що людина в нашій державі є найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції).

Доктринальне, наукове формування уявлень про групові та похідні позови в Україні охоплюється останніми п'ятнадцятьма роками.

Розуміючи наявність процесуально-правової проблеми в сфері розроблення масових (групових) позовів, науковці за останні п'ятнадцять років поступово сформували предметні основи наукових досліджень. Зокрема, відбулися наукові спроби викристалізувати природу групових позовів в Україні, визначити конструктивні особливості позову у сфері групового захисту прав та інтересів фізичних осіб, дослідити та проаналізувати похідні позови та процесуальні особливості розгляду судами групових та похідних позовів, розмежувати групові позови та відмежовувати їх від процесуальної співучасті та представницьких позовів, визначити поняття групового та похідного позовів, проаналізувати і вивчити міжнародний досвід та наявне законодавство України в сфері групових позовів тощо.

Помітними в цьому напрямі були роботи Г.П. Тимченка, Т.В. Степанко, Л.А. Островської, В.В. Борисенко, А.В. Губської, Ю.В. Білоусова, Я.М. Романюка, Л.О. Майстренко, В.Ф. Бесп'ятої, С.І. Запари, К.О. Фесик, М.П. Курило, М.М. Ясинка та інших.

Метою статті є аналіз наукової думки в сфері розвитку теорії позову в цивільному процесуальному праві України та виявлення проблем практичної реалізації групових та похідних позовів як нового виду захисту порушених прав та інтересів необмеженого кола фізичних осіб у цивільному процесі.

Виклад основного матеріалу. Якщо ми говоримо про перспективи розвитку демократії в Україні, то говоримо про формування громадянського суспільства, яке, з огляду на об'єктивний економічний розвиток, безумовно, буде супроводжуватись глобалізацією економіки, роботизацією виробництва, обмеженістю ресурсів, наявністю нової світової монетарної політики із введенням різних видів електронних валют тощо. З огляду на це ми, безумовно, маємо усвідомлювати те, що групові позови стануть просто невід'ємною складовою частиною нашого життя, бо саме так можна буде захистити інтереси великих груп людей від неправомірних дій, як певних фізичних, так і юридичних осіб. Такі тенденції в суспільстві уже мають місце, але вони так і залишаються неурегульованими, що, безумовно, викликає негативні наслідки, оскільки такі ситуації, по суті, порушують права людей на доступ до правосуддя, зокрема в питаннях судового захисту трудових колективів, у разі порушення їх прав, територіальних громад, груп акціонерів, стихійно об'єднаних громадян чи громадських об'єднань, зокрема в питаннях незаконної забудови, вирубки парків, засміченню природи, обмеженню соціальних стандартів тощо. Відсутність як матеріального, так і процесуального законодавства, яке б регулювало питання саме судового захисту у сфері масових (групових) та похідних цивільно-правових чи адміністративно-правових спорів, незважаючи на конституційну декларативність, щодо права на судовий захист (ст. 55 Конституції) унеможливають або затрудняють такий захист, хоча практика і засвідчує, що одночасне порушення прав, свобод та інтересів великої кількості людей та суспільства загалом має місце доволі часто. У цьому плані могла б допомогти широка судова практика, але, на жаль, така практика здебільшого відсутня. Безумовно, всі ці проблеми не сприяють широкому колу наукових досліджень у сфері масових (групових) та похідних позовів.

З урахуванням саме цих обставин Верховний Суд України, проводячи 11 червня 2015 р. круглий стіл за темою: «Масовий позов: перспективи в Україні через призму зарубіжного досвіду», зазначив, що ознаки масових позовів присутні в практиці судів, однак неодноразово під час розгляду таких справ суддям доводиться стикатись із труднощами у зв'язку з відсутністю належного законодавчого врегулювання. Таким чином, замість однієї справи з масовим позовом суддя має розглядати тисячі однотипових

справ щодо одного і того самого відповідача. У разі ж запровадження інституту масового позову розгляд однотипних справ до одного і того самого відповідача може мати лише одне групове провадження [1, с. 3–8].

З огляду на це Г.П. Тимченко, проводячи наукове дослідження за темою: «Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав» (дис. к.ю.н.), зокрема, зазначає, що право на судовий захист є гарантованим Конституцією України правовим засобом. При цьому автор підкреслює, що судова форма має бути виключною та доступною у механізмі такого захисту. Зважаючи на ці постулати, на підставі дослідження зарубіжного та вітчизняного законодавства автор обґрунтовує позицію про необхідність розроблення процесуальної конструкції групового та побічного позову [2; 6].

У 2017 р. в Україні К.О. Фесик захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: «Захист колективних прав і інтересів у порядку цивільного судочинства», де запропонував сформувати окреме судове провадження з розгляду колективних позовів визнавши колектив суб'єктом цивільного судочинства, а його членів – субсидіарними позивачами. При цьому судовий процес повинен мати структуровану систему і складатися з попереднього судового провадження у вигляді сертифікаційного і підготовчого та безпосереднього розгляду справи [3].

До питання інституту групових позовів як інструмента захисту порушених або оспорюваних прав звертався і Д. Гадомський у статті: «Інститут групових (масових) позовів як інструмент захисту порушених або оспорюваних прав», яку було опубліковано в «Юридичному журналі» в грудні 2006 р. Він зазначав, що окремі судові провадження (процесуальна співучасть, об'єднання в одному провадженні різних справ, в яких є спільні питання права і факту тощо) не завжди можуть забезпечити реальний захист прав та інтересів великої групи людей. Тому саме групові позови як особлива форма цивільного процесу, де предметом розгляду є найбільш важливі питання суспільного життя може в перспективі стати процесуальним провадженням в Україні, хоча автор і скептично ставиться до такої перспективи [4].

Але не лише в Україні питання групового позову викликає науковий інтерес. До дослідження інституту групового позову зверталися і науковці Російської Федерації. Так, М.А. Рожкова у статті «И вновь о групповых и косвенных исках» продемонструвала різні підходи до масового позову (США) і колективного позову (РФ). Автор підкреслює, що в американському праві, на відміну від російського, захист прав та інтересів учасників цивільних правовідносин введений не в норми матеріального права, а в норми процесуального права. До речі, в Україні норми, які регулюють питання захисту прав та інтересів учасників цивільних правовідносин, закріплені в нормах матеріального права, а в нормах процесуального права закріплено порядок і форму їх реалізації.

Питанню судового розгляду масових позовів із невизначеним колом осіб (ще їх називають «колективні, групові позови») була присвячена дисертаційна робота і Т.В. Степаненко, тема якої є: «Судочинство у справах за позовами про захист прав та інтересів невизначеного кола осіб» (дис. к.ю.н.) [5]. У своїй роботі науковець зазначає, що у справах, де суб'єктом є невизначене коло осіб, суспільний інтерес є самостійним об'єктом судового захисту, але такий захист не є опосередкованим щодо захисту прав конкретної особи. Якщо з першою частиною щодо суспільного інтересу як об'єкта захисту погодитись дійсно можна, то в подальшому є необхідність вважати, що таким чином опосередковано здійснюється захист інтересів і кожної окремої взятої особи, яка входить у цю суспільну групу, або вона відносить себе до такої групи. Це є логічним, оскільки змістом такого виду групового позову є спір про право. При цьому Т.В. Степаненко цілком обґрунтовано поділяє думку В.В. Яркова та Г.О. Аболоніна, що позови про захист прав та інтересів невизначеного кола осіб мають превентивно-публічний характер. За процесуально-правовою ознакою такі позови можуть бути віднесені до позовів про присудження або визнання.

Окрім цього, науковці України приділяли увагу і похідним позовам як виокремленому виду групових позовів. Так, зокрема, Л.А. Островська в своїй дисертаційній роботі на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою: «Непрямі (похідні) позови: міжнародний досвід та законодавство України» [6] зазначає, що непрямі (похідні) позови є одним із різновидів групових позовів. Їхня суть полягає у належному правовому регулюванні питань захисту прав інвесторів, учасників та кредиторів юридичних осіб. При цьому науковець підкреслює, що похідний позов є засобом попередження зловживань, коли один учасник цивільного обороту, контролюючи юридичну особу та її органи управління, зменшує активи або в інший спосіб зменшує економічну вартість такої юридичної особи, таким чином позбавляючи інших осіб, які мають право на незначну частку майна, чи кредиторів їхніх інтересів у юридичній особі. Отже, ми можемо говорити про те, що похідні позови є характерними для сфери корпоративного управління.

Модель групового позову була предметом порівняльного аналізу у сфері загального та континентального права та законодавства Російської Федерації в роботі Д.Я. Малешина. З урахуванням цих обставин вчений наводить переваги та недоліки групового позову. Так, до недоліків групового позову він відносить можливість зловживання з боку адвокатів, зацікавлених у вірогідному гонорарі, який часто нараховується як відсоток від загальної ціни позову. При цьому адвокати намагаються укласти мирову угоду, в якій передбачають виплату судових витрат та гонорару, не завертаючи при цьому уваги на те, що задоволення позову загалом не відбувається. У цій частині необхідно підтримати Д.Я. Малешина, оскільки судова практика не лише з точки зору групового, а й індивідуального позову свідчить

про те, що такий процесуальний хід за доволі складних для кожної із сторін обставин, адвокати (як з одного, так і з іншого боку) намагаються схилити своїх довіритель до віднайдення компромісу і на цій основі укласти мирову угоду. При цьому безумовним фактом є те, що під час кожного компромісу сторони йдуть на поступки один одному, і з цих підстав дійсно задоволення позову в повному його об'ємі не відбувається.

Іншою проблемою для групових позовів є складність, а іноді і неможливість виконання ухваленого судового рішення через можливі об'ємні стягнення з юридичної особи за груповим позовом, через що настає її банкрутство.

Так, у 1990 р. у США було подано позов до кількох тютюнових компаній про відшкодування шкоди здоров'ю особам, які захворіли внаслідок нікотинової залежності. У 2000 р. позов було задоволено. Потенційна група за цим позовом могла сягати 300–700 тис. жителів однієї лише Флориди. Загальна сума виплат складала 145 млрд доларів, що, по суті, унеможливило виконання рішення в повному його об'ємі, оскільки це могло спричинити банкрутство компанії. З цих підстав Верховний Суд Флориди переглянув рішення суду, зазначивши, що особи, які зазнали шкоди здоров'ю внаслідок куріння, мають звертатися до суду в індивідуальному, а не груповому порядку.

Безумовно, сюди можна додати і доволі складну систему судових повідомлень, складність у доказуванні та доволі довгу процедуру судового розгляду в таких справах, оскільки вони являють собою підвищену складність. Разом із тим, як зазначає В.В. Ярков, групові позови мають і ряд переваг, оскільки вони забезпечують процесуальну економію, дозволяючи в одному судовому процесі захистити права великої групи осіб, що сприяє зниженню навантаження на суди [7, с. 33].

Не оминули науковці і питання правової природи групового позову: В.В. Борисенко [8], А.В. Губська [9], Я.М. Романюк, Л.О. Майстренко [10]. Так, А.В. Губська, зокрема, зазначає, що природа представлених правовідносин у груповому позові є відмінною від класичного процесуального представництва, відомого вітчизняній науці цивільного процесу. Змістом правової природи представницьких правовідносин у групових позовах, на думку науковця, є те, що особа – ініціатор позову, звертаючись до суду за захистом власного порушеного відповідачем права чи інтересу, одночасно здійснює захист такого права чи інтересу великої групи осіб. При цьому будь-яких доручень на здійснення захисту інтересів усієї групи ця особа не отримує.

Я.М. Романюк і Л.О. Майстренко зазначають, що розуміння масового позову ґрунтується на його правовій природі, оскільки у разі звернення одного суб'єкта до суду про ухвалення судового рішення, предмет якого стосується захисту прав і свобод значної кількості осіб (визначеної персонально чи не визначеної), останні при цьому безпосередньої участі в судовому процесі не беруть і з цих підстав позбавлені

можливості висловлювати власні доводи, проте вони всі будуть зобов'язані коритися висновкам суду [10].

Науковці досліджували і правову природу та конструкцію похідних позовів. Так, О.І. Чугунова у своєму дисертаційному дослідженні «Производные иски в гражданском и арбитражном процессе» [11] (РФ) зазначала, що сучасна доктрина цивільного права приділяє багато уваги вивченню особливостей цивільно-правової відповідальності управляючих організаціями осіб (Україна не є виключенням – М.Я.). У цьому аспекті значний інтерес становлять питання судового захисту прав та законних інтересів юридичних осіб, які зазнали збитків у результаті неналежної управлінської діяльності їх менеджерів, а також для опосередкованого захисту майнових та інших інтересів учасників юридичної особи. При цьому О.І. Чугунова дає визначення похідного позову, зазначаючи, що це позов на захист прав та інтересів іншої особи. Разом із тим учасник такого звернення має право звернутися з позовом до суду лише у певних випадках.

М.В. Сельков більш детально визначає такі випадки:

- 1) вимоги учасника юридичної особи про відшкодування збитків, спричинених юридичній особі;
- 2) вимоги учасника юридичної особи про визначення недійсним правочину, вчиненого юридичною особою;
- 3) вимоги учасника дочірнього товариства до основного товариства щодо відшкодування збитків, спричинених дочірньому товариству [12].

Розкриваючи правову природу похідних позовів, Б.О. Журбін у своєму дисертаційному дослідженні на тему: «Процесуальні особливості розсмотрения судами дел по групповым и производным искам» (дис. к.ю.н.) зазначає, що похідний позов являє собою самостійний різновид позовів, відокремлюючись від індивідуальних та групових позовів по характеру захисту інтересу, оскільки захисту підлягає не порушене право окремого акціонера, а загальний корпоративний інтерес [13].

Безумовно, такі конструкції похідних позовів потребуватимуть змін не лише у сфері корпоративного законодавства, а й під час створення похідних позовів як у питаннях цивільно-процесуального так і адміністративно-процесуального спрямування.

Як бачимо, різні автори дають різномістовне поняття правової природи групового позову, акцентуючи на окремих значимих, на їх думку, ознаках. Ю.В. Білоусов зазначає, що дати визначення групового позову для української наукової доктрини неможна, враховуючи відсутність правового регулювання його національної моделі [14].

З цих підстав науковці нині більше досліджують зарубіжний досвід групових позовів і, за відсутності правового закріплення цього інституту в нормах права України, сприймають такий інститут, зважаючи, швидше, на звичаєве право, розглядаючи поки що груповий захист як соціальну самоорганізацію людей, який зазвичай характерний менталітету українського народу. Таким чином, доктрина групового позову в Україні нині розвивається лише в те-

оретичному напрямі, відображаючи більшою мірою загальнолюдські цінності, інтереси соціальних груп та територіальних спільнот. Але саме цей підхід і формує майбутню групову їх поведінку під час захисту своїх прав та інтересів у судовому процесі.

Сама доктрина групового позову в Європі та США не лежить лише в теоретичній площині, оскільки вона вже апробована судовою практикою цілого ряду держав [15]. З урахуванням цих обставин судової практика зарубіжних країн у сфері групових позовів нині розвивається у напрямі кількох самостійних процесуальних проваджень, до яких належать: а) групові позови приватного характеру, за якими кожна особа має право подати позов до суду на захист власного інтересу, але при цьому вона має входити в групу ідентичних за інтересом позивачів; б) організаційно-групові позови, за якими кожна громадська організація чи асоціація або профспілки мають право звернутися до суду на захист порушеного права необмеженого кола осіб, не переслідуючи при цьому власного інтересу; в) публічний груповий позов, за умови якого позивачами можуть бути лише особи, якими за законом надано право на звернення до суду з мотивів захисту порушених прав та інтересів певної групи осіб. В Україні ми, скоріше, говоримо про те, що законодавець ще не готовий сприймати масові (групові) позови як об'єктивно наявну проблему, незважаючи на те, що суспільний розвиток основ громадянського суспільства, які нині він сам і формує, потребує прийняття безумовних правових рішень у сфері одночасного судового захисту прав та інтересів великих груп людей, якщо питання факту і права збігаються.

Висновки. Впровадження інноваційних процесуально-правових позовів у систему цивільного процесуального права України, з точки зору судового розгляду масових (групових) та похідних позовів, є не простою задачею, оскільки це питання потребує серйозної, перш за все, законодавчої роботи. У свою чергу, така робота буде мати успіх лише тоді, коли її основні положення пройдуть хорошу наукову апробацію з широким вивченням, в першу чергу, зарубіжної судової практики США та країн ЄС. Незважаючи на те, що справи цієї категорії і мають переважно однотипний характер для всіх країн, все ж вони мають свої особливості і характеризуються підвищеною складністю. Тому було б доречним введення в цю категорію справ інституту судового прецеденту. Це дало б можливість більш оперативно розглядати такі справи, не розтягуючи їх в часі, і водночас спростило би доступ верств населення до правосуддя. Крім того, такий підхід зменшив би навантаження на суд і, в свою чергу, сприяв би усуненню напруги в суспільстві шляхом розсуду у протистояннях територіальних громад і бізнесу, трудових колективів і власників підприємств, менеджменту акціонерних товариств і простих акціонерів тощо. Безумовно, це питання потребує державної уваги. Система масових позовів, безумовно, доведе свою ефективність, якщо держава буде просуватися в напрямі розбудови громадського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Масовий позов: перспективи в Україні через призму зарубіжного досвіду // Вісник Верховного Суду України. – 2015. – № 8. – С. 3–8.
2. Тимченко Г.П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав : автореф. дис. ... к.ю.н. / Г.П. Тимченко. – Х., 2002. – 18 с.
3. Фесик К.О. Захист колективних прав і інтересів у порядку цивільного судочинства : автореф. дис. ... к.ю.н. / К.О. Фесик. – К., 2017. – 20 с.
4. Гадомський Д. Інститут групових (масових) позовів як інструмент захисту порушених або оспорюваних прав / Д. Гадомський // Юридичний журнал. – 2006. – № 12.
5. Степаненко Т.В. Судочинство у справах за позовами про захист прав та інтересів невизначеного кола осіб : автореф. дис. ... к.ю.н. / Т.В. Степанко. – Х., 2008. – 18 с.
6. Островська Л.А. Непрямі (похідні) позови: міжнародний досвід та законодавство України : автореф. дис. ... к.ю.н. / Л.А. Островська. – О. 2008. – 18 с.
7. Ярков В.В. Новые формы исковой защиты в гражданском процессе (групповые и косвенные иски) / В.В. Ярков // Государство и право. – 1999. – № 9. – С. 33.
8. Борисенко В.В. Правовая природа группового иска / В.В. Борисенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2012. – Вип. 20. – Ч. 1, Т. 2. – С. 24–27.
9. Губська А.В. Правова природа представництва у груповому позові [Текст] / А.В. Губська // Наукові записки інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 6. – С. 15–19.
10. Романюк Я.М., Майстренко Л.О. Масовий позов: загальна характеристика зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні / Я.М. Романюк, Л.О. Майстренко // Вісник Верховного Суду України. – 2015. – № 3. – С. 35–47.
11. Чугунова Е.И. Производные иски в гражданском и арбитражном процессе : автореф. дис. ... к.ю.н. / Е.И. Чугунова. – Е., 2003. – 18 с.
12. Сельков М.В. К вопросу о допустимости групповых исков / М.В. Сельков // Весник Удмуртского университета. – 2008. – Серия 2, Экономика и право. – С. 2–19.
13. Журбин Б.А. Процессуальные особенности рассмотрения судами дел по групповым и производственным искам : автореф. дис. ... к.ю.н. / Б.А. Журбин. – Саратов, 2013. – 28 с.
14. Білоусов Ю.В. Груповий позов: зарубіжний досвід та перспективи його використання в Україні / Ю.В. Білоусов // Університетські наукові записки. – 2012. – № 1(41) – С. 295–309.
15. Резолюція «Міждержавні групові позови», затв. на конференції Комітет з цивільного судочинства Міжнародної асоціації права 17.08.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilahg.org/download.cfm/docid/AB7C68E8-B2EF_93F7C5A622E9416B/.

Ясинок М.М. МАСОВІ (ГРУПОВІ) ТА ПОХІДНІ ПОЗОВИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У статті проведено дослідження наукової думки в сфері нових процесуально-правових технологій, які притаманні груповим та похідним позовам. Розкриті процесуальні проблеми, які потребують подальших наукових досліджень із цього питання. Визначені напрями практичного застосування групових позовів, напрями розвитку теорії позову в цивільному процесуальному праві України. Звернуто увагу на ряд не досліджених, але важливих для правосуддя з точки зору групових позовів, процесуальних питань.

Ключові слова: масові (групові) позови, похідні позови, захист прав, захист інтересів, єдиний інтерес, необмежене коло осіб, процесуальна співучасть.

Ясинок Н.М. МАССОВЫЕ (ГРУППОВЫЕ) И ПРОИЗВОДНЫЕ ИСКИ В ГРАЖДАНСКОМ ПРОЦЕДУАЛЬНОМ ПРАВЕ УКРАИНЫ

В статье проведено исследование научной мысли в сфере новых процессуально-правовых технологий, которые характерны для групповых и производных исков. Раскрыты процессуальные проблемы, который требуют дальнейших научных исследований в этом вопросе. Определены направления практического применения групповых исков, направления развития теории исков в гражданском процессуальном праве Украины. Обращено внимание на ряд не исследованных, но важных в правосудии с точки зрения групповых исков, процессуальных вопросов.

Ключевые слова: массовые (групповые) иски, производные иски, защита прав, защита интересов, единый интерес, неограниченный круг лиц, процессуальное соучастие.

Yasinok N.M. MASS (GROUP) AND DERIVATIVE CLAIMS IN THE CIVIL PROCEDURAL LAW OF UKRAINE

The article studies the scientific thought in the sphere of new procedural and legal technologies, which are characteristic for group and derivative claims. Procedural problems that require further scientific research on this issue are disclosed. Directions of practical application of group suits, directions of development of the theory of claims in the civil procedural law of Ukraine are defined. Attention is drawn to a number of procedural issues that have not been investigated, but are important in justice from the point of view of group suits.

Key words: mass (group) suits, derivative claims, protection of rights, protection of interests, one interest, unlimited circle of persons, procedural complicity.